

Polder.blad

Juli 2008

natuurpunt

Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 6 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds Hobokense Polder"

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be

Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Secretaris:

Chris Verwaest, Lelieplaats 9/1, 2660 Hoboken, 03/827.28.27

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be

Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be

Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie en penningmeester: leden@hobokensepolder.be

Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be

Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Webmaster: webmaster@hobokensepolder.be

Paul Van den Broecke, Van Traynellaan 6, 2600 Hoboken, 03/828.63.38

Propaganda:

André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:

André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81

Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Foto op kaft:

Tijgerspin

Fotograaf: Luk Smets

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door VMPA-Hoboken en zijn in de agenda aangegeven met

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: **www.hobokensepolder.be**

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde woensdag van de maand** om 19.30 u in **zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Inhoudstafel

Colofon	2
Editoriaal	3
Kalender	4
Eigenaardigheden in de natuur	8
Spin: Dier van het jaar in A'pen	9
Educatie:	
- Mooi is de purperen heide	10
Beleid:	
- Klimaatwijken	12
- Hollebeek	13
- Petroleum Zuid	14
Studie:	
- Waarnemingen in de regio	15
Onze sponsors	18
In de schijnwerper:	
- Onze voorzitters	19
Terugblik:	
- Honegem en Raspaillebos	21
- De Westhoek	22
- Ontbijtwandeling in de Polder	24
- Het Broek: Blaasveld	25
- Hagelandse natuur	26
- Schoonselhof	26
Activiteitenkalender	28

Met dank aan de fotografen:
André Van Langenhove, Chris Verwaest, Gerry Maes, Hugo Blockx, Kris Vos, Luc Van Schoor, Luk Smets, Marnix Lefranc, Nina Vanwonterghem, Walter Decoene, Wim Mertens, Wout Janssens

Ook werden enkele foto's van internet geplukt.

30 jaar jong en bloeiender dan ooit !! Deel 2

Zoals jullie al konden lezen in het vorige nummer bestaat de Werkgroep Hobokense Polder, nu Natuurpunt Hobokense Polder, dit jaar reeds 30 jaar en dat mag natuurlijk niet onopgemerkt voorbij gaan. We willen er samen met onze vrijwilligers en leden een mooi feest van maken.

We bieden dit jaar onze leden en sympathisanten een gevarieerd en boeiend activiteitenprogramma aan. Twee weekenden: het geslaagde Westhoekweekend in mei, waar u verder in Polder.blad reeds een sfeerbeeld over vindt en het najaarsweekend aan Lac du Der in Frankrijk (er is nog 1 plaatsje vrij voor een dame!!!). Eén van onze klassiekers was de sprookjes-vlinderwandeldag, die intussen ook al weer voorbij is. Aan deze gezinsdag werken toch steeds een 20-tal van onze mensen heel enthousiast mee. Het resultaat mocht dan ook weer gezien worden.

In augustus gaan we traditioneel op stap met Frans naar een Vlaams natuurgebied. Uiteraard hebben we onze maandelijkse wandelingen in de Polder zelf. Op 31 augustus organiseren we een fietstocht door het Waasland. En we plannen ook nog een excursie naar het Meerdalwoud in het najaar en een boeiende dia-avond in de vroege winter.

De kers op de taart zal plaatsvinden in het weekend van 18 en 19 oktober. Samen met de stedelijke basisschool van Polderstad en de Polderstad-wijkraad willen we er een gezellige bedoening van maken. In dit weekend zal men de kans krijgen om te genieten van een stukje onbekend en normaal gezien ontoegankelijk poldergebied. Er is op zaterdagavond een dineetje gepland, waarop al onze leden en sympathisanten van harte uitgenodigd zijn (inschrijven noodzakelijk!). Bovendien zal ons nieuwe pronkstuk van een kijkhut ("het KIJK.punt") en het bijhorende rolstoelparcours officieel ingehuldigd worden. Ook het nieuw bewegwijzerde Aardgaswandelparcours, voorzien van nieuwe educatieve borden, zal dit weekend voor het eerst officieel ingestapt worden.

De mensen die regelmatig onze polder bezoeken, hebben reeds gemerkt dat we volop aan het werken zijn om het bestaande veeraster uit te breiden. Op deze manier hebben onze dieren weer meer plaats om te begrazen (totaal 27 ha), maar zullen ze voortaan ook over een schuilplaats beschikken (de Archerie). Uiteraard zullen we ervoor zorgen dat dit terrein ook toegankelijk blijft voor de wandelaar.

Tenslotte zullen we dit jaar trachten alle informatie- en begrazingsborden te vervangen door nieuwe borden aangepast aan de nieuwe huisstijl van Natuurpunt.

Laat ons allemaal genieten van een mooie zomer vol met vele natuurmomenten

Veel leesplezier.
Danny

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (5 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Wandelingen begeleid door VMPPA-gidsen, ook aangekondigd in de VMPPA-kalender

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zaterdag 5 juli 2008 om 11 u

Natuurbeheer aan de Hollebeek

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03

Zoals elk jaar helpen wij het Actiecomité Hollebeek met het maaibeheer van de Hollebeekwei. Ook dit jaar is een maaibeurt noodzakelijk. Iedereen is welkom om samen met de buurtbewoners een handje toe te steken. Het werk, afvoeren van maaisel en opruimen van zwerfvuil, verloopt steeds in een ontspannen

en gezellige sfeer. Nog gezelliger wordt het vanaf 15 u.

Dan wordt er nagenoten met een gratis drankje en een hapje.

Praktisch: Afspraak om 11 u in de Hollebeekstraat 103 te Hoboken. Meebrengen: werkkledij en handschoenen. 's Middags is er een broodje voorzien.

Zaterdag 12 juli en 9 augustus 2008 om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 of Wim Mertens, 03/216 93 62

Op 12 juli wordt er weer gestart met het weekendnatuurbeheer.

Er wordt gewerkt **van 9 u tot 13 u**.

We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ...

Een greep uit de uit te voeren werken voor deze zomer en het komende najaar:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten
- verwijderen van sluikstort

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer.

Dus welkom, ook op 9 augustus.

Gelieve voor de afspraakplaats even contact op te nemen met Danny.

Zondag 10 augustus 2008 om 8.15 u

Tussen Zuiderkemp en Brabant: 'De Witte' achterna

Gidsen: Frans Thys (voormiddag) en Benny Van Dyck (namiddag)

Info: Frans Thys, 03/830 20 51

De tweede zondag van augustus gaan we op stap in de omgeving van de Demer. In de voormiddag maken we een forse wandeling door de Demerbroeken, het land van Ernest

Claes en van 'De Witte' van Zichem.

We starten trouwens aan het station van dit dorp voor een tocht die ons achtereenvolgens leidt langs de Kloosterbeemden, de Voortberg (een Diestiaanheuvel), het Vierkensbroek met zijn vogelkijkhut en het valleitje van de Hulpe, een zijrivier van de Demer.

ruigten. Water is er nooit veraf, zodat vochtminnende planten als moeras-spirea, valeriaan en blauwe knoop er goed gedijen. Rietgors, kleine karekiet en watersnip (ook trek mogelijk vanaf augustus) broeden en foerageren er geregeld. Zowel Natuurpunt als de Vlaamse Gemeenschap bezitten hier heel wat stukken natuur.

Na de middag verkennen we de 'Langdonken' in Herselt. We worden daar rondgeleid door de conservator (Benny Van Dyck) of door een van zijn medewerkers. Ook deze 'Langdonken' liggen in het overgangsg gebied tussen de 'arme' zandgronden van de Kempen en het 'rijke' Hageland. Zowat alle bodemtypes komen er voor: wit zand, lemig zand, zandig leem, leem en klei. Afwisseling troef dus en dat weerspiegelt zich in heel uiteenlopende biotopen. Naast blauwgraslanden met de zeldzame Spaanse ruiter, met heidekartelblad,

In dit landschap van ruim 400 hectare, ooit bestaande uit immense hooilanden vinden we nu vijvers, moerassen, rietvelden, bossen en

moeraswolfsklauw, teer guichelheil en klokjesgentiaan vindt je er droge stukken met struikheide. Relicten van elzenbroek en ondoordringbare wilgenstruwelen wisselen af met mooie eiken-berkenbossen. Om al die vegetaties te behouden zijn soms ingrijpende beheerswerken nodig. We krijgen daar zeker heel wat interessante uitleg over.

Praktisch: Vertrek om 8.15 u in Hoboken, Kioskplaats (parking) met eigen wagens (kostendelend samenrijden aan 5 eurocent/km, d.w.z. ca. 7 euro/persoon). Gidsvergoeding: 1 euro (NP leden) of 2 euro (niet NP leden) ter plaatse te voldoen. Aansluiten om 13u30 in Testelt voor het middagedeelte is mogelijk mits

vooraf af te spreken met Frans. Meenemen: stevige stapschoenen die tegen slijk kunnen, verrekijker, vogelgids, flora en picknick (drank verkrijgbaar). Wandelaafstand: zowel voor- als namiddag telkens 7,5 km. Terug in Hoboken omstreeks 19u15.

Voorinschrijven verplicht. Om iedereen de mogelijkheid te geven om mee te gaan, ook degenen die geen auto hebben, vragen we alle deelnemers om of Frans (tel. 03/830 20 51) of Danny (tel. 03/828 64 03) te verwittigen uiterlijk 7 augustus. We zorgen er dan voor dat wie niet in Hoboken kan geraken op een haalbare plaats wordt opgepikt.

Zondag 17 augustus 2008 om 9.30 u

Natuurwandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Michel van Megroot en Hugo Blockx
Info: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60

Augustus! Oogstmaand!
Het is nog volop zomer, libellen en vlinders vliegen nog volop. Maar toch beginnen een aantal vogels zich al voor te bereiden op de nakende herfst. De winterkoning laat zich veel minder horen, de meeste vogels zijn druk bezig met het grootbrengen van hun jongen, sommige beginnen zelfs al aan het wisselen van hun veren. De gierzwaluwen vertrekken zowaar

al stilaan naar hun wintergebieden in het verre zuiden. Toch valt er in de Hobokense Polder in deze overvloedige maand enorm veel te beleven. Kom dit vandaag mee ontdekken!
Praktisch: Afspraak om 9.30 u aan het station van Hoboken-Polder, einde Berkenrodelei. Einde omstreeks 12.30 u. Meebrengen: stevige wandelschoenen en verrekijker.

gierzwaluw

Woensdag 20 augustus 2008 om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus !!!

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 31 augustus 2008 om 9.30 u

Fietstocht naar het Waasland

Leiding: Paul Van den Broecke en André Van Langenhove

We vertrekken voor een familiale fietstocht aan het station Hoboken-Polder. Van daar gaat het richting overzet Hoboken – Kruikeke. Op de linkeroever van de Schelde zetten we onze fietstocht verder. We rijden richting Bazel, waar we onze eerste stop inlassen. Van daaruit fietsen we over mooie landelijke wegen tussen de velden en boerderijen om na een 13-tal

kilometer onze dorst te lessen en eventuele bokes te verorberen in de Voermansrust.

Na de middag fietsen we verder richting Fort van Zwijndrecht, Melsele en houden tussen Melsele en Zwijndrecht onze laatste stop. Van daaruit gaat het richting natuurgebied Bloklersdijk. Hier lassen we nog een korte stop in om de vogels

op de grote plas te bekijken. We fietsen door het St.-Annabos richting St.-Annastrand om uiteindelijk via de voetgangerstunnel terug op rechteroever te komen.

De aankomst aan het station Hoboken-Polder is voorzien rond 17 u. Wie als eerste tijdens de fietstocht de foto (die je krijgt bij het vertrek) kan terugvinden, krijgt nog een verrassing.

Praktisch: Bijeenkomst: Station

Hoboken-Polder om 9.30 u
Meebrengen: Fiets in goede staat, picknick, verrekijker, fototoestel, hopelijk overbodige regenkledij
Ga je mee? **Laat dit dan weten aan:**

Paul Van den Broecke
paul.vandenbroecke@skynet.be
Tel: 03/828 63 38 of
André Van Langenhove - andre.van.langenhove@versateladsl.be
Tel: 0486/82 68 22

Blokkeerdijk in de winter

Zaterdag 13 september 2008 om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03 of Wim Mertens, 03/216 93 62

Voor verdere info: zie kalender 12 juli

Zondag 14 september 2008 om 14 u

Op verkenning in het park Sorghvliedt en het groengebied rond Fort 8

Gids en info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03

Wie het nog niet weet: het district Hoboken is nog steeds het groenste van de stad Antwerpen.

In Hoboken kennen we verschillende groene stukken natuur. Buiten de Hobokense Polder is er nog het park Sorghvliedt, het klein park, het Gravenhof en natuurlijk het Fort 8.

We gaan twee van deze parels verkennen. Ook voor ons is dit een beetje ongewoon om hier een wandeling te maken. Maar ook hier zullen we van mooie natuurwaarnemingen kunnen genieten.

Praktisch: afspraak om 14.00 u op de Kiosksplaats in Hoboken. Einde voorzien om 17.00 u. Meebrengen: gewone wandelschoenen en eventueel een verrekijker. Wandeling is gratis.

Woensdag 17 september 2008 om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus !!!

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 21 september 2008 om 14 u

Natuurwandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Hugo Blockx en Leentje Toussaint
Info: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60

Hoe bereidt de natuur zich voor op de komende winterperiode? Wat is de taak van organismen zoals paddenstoelen in het ecologische gebeuren van die prachtige samenhang binnen de natuur?

Vragen waarop we een antwoord willen vinden tijdens deze vroege

herfstwandeling.

Praktisch: Afspraak aan station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 14 u. Einde omstreeks 17 u.

Meebrengen: stevige wandelschoenen en verrekijker.

Zondag 21 september 2008 om 13 u

Spinnenwiel – fietstocht met geleide spinnenwandeling in de Hobokense Polder

Spinnengids: Koen Van Keer

Leiding: Luk Smets en Luc Van Schoor

tigerspin

Fietsen combineren met het speuren naar spinnen? Dit kan perfect. Op 21 september neemt een gids u mee op een zondagse spinnenfietstocht naar natuurgebieden in de stadsrand. Natuurpunt Hobokense Polder verleent hieraan graag haar medewerking. Via fietsvriendelijke wegen rijden we van het Ecohuis naar de Hobokense Polder.

Daar gaat spinnenkenner Koen Van Keer van de vzw Arabel (www.arabel.ugent.be) samen met ons op zoek naar de spinnen die in ons gebied leven.

Praktisch: vertrek om 13 uur aan het EcoHuis, Turnhoutsebaan 139, 2140 Borgerhout. De deelname is gratis, maar **inschrijven is wel verplicht via leen.aertsen@stad.antwerpen.be of 03 217 08 20**. Deelnemen met eigen fietsen, breng laarzen mee bij slecht weer.

Het is mogelijk ter plaatse aan te sluiten aan het stationnetje van Hoboken om 14 uur. Ook dan moet je je inschrijven. Het aantal deelnemers is immers beperkt.

Einde voorzien omstreeks 17 uur aan het Ecohuis.

Vooruitblik op het grote feestweekend van 18 en 19 oktober Schrijf nu reeds in voor het feestmaal !!!

Intussen weet u al wel dat 2008 voor onze afdelingswerking een heel belangrijk jaar is.

De Werkgroep Hobokense Polder, nu Natuurpunt Hobokense Polder bestaat immers 30 jaar. En dat kunnen we natuurlijk niet zomaar laten voorbijgaan.

We hebben zelfs een speciaal logo ontworpen dat we in de loop van 2008 in ons afdelingstijdschrift, flyers, affiches, ... gebruiken.

En we vieren het niet alleen.

Ook de wijk Polderstad bestaat dit jaar 30 jaar. Vandaar dat we met de wijkraad van Polderstad samenwerken om een fijn feestprogramma uit te werken.

En wat voor ons ook heel aangenaam is, is de goede samenwerking met de school van Polderstad. De voorbije jaren trachten we op geregelde basis de school te ondersteunen in hun visie om aan de kinderen liefde voor de natuur bij te brengen. Zo gaan we geregeld op stap met klassen van de school, zijn we aanwezig met onze infostand op het schoolfeest, ...

In het grote feestweekend zal een belangrijk deel van de feestelijkheden dan ook plaats vinden in de school. We hopen met de schoolkinderen in de voorafgaandelijke weken een reuzenpindasnoer te maken, dat op zondag op het parcours tussen de school en het KIJK.punt wordt gespannen. Dit betekent: ca 400 m pindasnoer !!!

Wie weet halen we hiermee het Guinness record boek.

In de school zal een tentoonstelling zijn over 30 jaar WHOP/NPHP en over de bouw van het KIJK.punt. Ook de wijkraad stelt haar werking tentoon.

En uiteraard mag een pannenkoekenrestaurant en café niet ontbreken.

In het natuurgebied gaat ook vanalles gebeuren:

- plechtige inhuldiging van KIJK.punt, rolstoelpad en Aardgaswandeling met o.a. Natuurpuntpeter Pol Goossen

- mogelijkheid om een wandeltocht te lopen met onderweg "landschapsmensen"

Het gedetailleerde programma krijgt u in Polder.blad van oktober.

Maar we nodigen al onze leden en sympathisanten ook uit op een **feestmaal op zaterdag 18 oktober om 19 u** in Gildenhuis Moretusburg in de Kapelstraat te Hoboken.

Op het menu staan:

- Smakelijke soep
- Feestelijke Breugheltafel met warme en koude gerechten
- Tongstrelend dessert
- 1/2 fles witte of rode wijn p/p
- koffie of thee tijdens maaltijd

Dit alles bieden wij u aan voor de democratische prijs van **15 euro**. Schrijf nu reeds in en stort uw bijdrage op 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "feestmaal". Zo hebben wij tijdig een idee van het aantal inschrijvingen !

2 en 3 augustus 2008: Tweede landelijke tuinvlindertelling

Op 4 en 5 augustus 2007 organiseerde Natuurpunt voor de eerste keer een Landelijke Tuinvlindertelling.

Meer dan 2000 gezinnen namen hieraan deel. Dit jaar wordt deze telling herhaald op zaterdag 2 en zondag 3 augustus.

Hoe vlinders tellen tijdens het telweekend?

Stap 1. Vlinders zoeken en op naam brengen

Observeer tijdens het telweekend de vlinders in je eigen tuin. Je kiest zelf op welke dag. Je mag ook beide dagen tellen. Hoe meer tijd je in je tuin doorbrengt, hoe preciezer de gegevens zullen zijn.

Stap 2. Vlinders tellen

Het maakt niet uit of je de vlinders op een bloem hebt gezien of al fladderend door de lucht. Alle vlinders die je ziet tel je. Belangrijk is wel dat je niet 2 keer dezelfde vlinder telt. Daarom schrijf je alleen het grootste aantal vlinders op die je op eenzelfde moment hebt gezien. Alleen het grootste aantal vlinders telt!

Een voorbeeld:

Op zaterdag zie je

- 9.00 u : 1 dagpauwoog en 4 bruine zandoogjes

- 10.00 u : 5 dagpauwogen en 1 bruin zandoogje

Op zondag zie je

- 10.00 u : geen vlinders

- 14.00 u : 3 dagpauwogen en 6 bruine zandoogjes

Op het telformulier vul je in: 5 dagpauwogen en 6 bruine zandoogjes. Dit is immers van elke soort het grootste aantal dat je tegelijkertijd zag. Het is dus niet de bedoeling dat je alle vlinders optelt!

Stap 3. Tellingen doorgeven

Jouw aantallen geef je zondagavond of in de loop van de week erna door op het invulformulier op www.natuurpunt.be/vlindermee of op het formulier dat in je laatste Natuurblad zat. Veel vlinderplezier!

Deze tuinvlindertelling wordt georganiseerd in samenwerking met Natagora.

Eigenaardigheidjes in de natuur ....

We kregen de voorbije weken volgende twee foto's doorgestuurd:

Foto links:

André Van Langenhove kon deze broedende waterhoen fotograferen op het platform van de fontein in de Polderstadvijver. Erg rustig zal het toch niet wezen.

Foto rechts:

Een collega van Danny, Gerry Maes, zond hem een foto van een broedende pimpelmees in een koekoeksklok. Het is deze keer eens niet de koekoek die zijn ei in een vreemd nest legt.

Ontdek de spin in de stad

De stad Antwerpen heeft de spin uitgeroepen tot het dier van het jaar.

Veel mensen denken dat spinnen enge, gevaarlijke beesten zijn, die ze met een stofzuiger zo vlug mogelijk moeten opzuigen. Niets is minder waar. Spinnen zijn het waard om ontdekt te worden.

In Vlaanderen komen maar liefst 604 soorten spinnen voor en die zijn echt niet allemaal eng en zwart. Binnen de spinnenwereld is er een enorme variatie aan lichaamsvormen, lichaamskleuren, manieren om voedsel (prooien) te bemachtigen en voorkeuren voor leefgebieden. Ook in een stedelijk gebied leven heel wat spinnen.

kruisspin - foto: Nina Vanwonterghem

In de stad Antwerpen loopt sinds 2004 het Antwerps Spinnenonderzoekproject (ASOP) van de vzw Arabel. Het onderzoek brengt de rijkdom aan spinnen in de stad in kaart. In de stad leven verschillende soorten op verschillende plaatsen: in parken, op braakliggende gronden, in tuinen, in kelders, in de riool... Er werden in totaal meer dan 240 verschillende spinnensoorten gevonden, een verrassend resultaat. Meer dan een derde van de totale Belgische spinnenfauna is in de stad teruggevonden. Bovendien werden 40 soorten gevonden die op de Vlaamse Rode Lijst van zeldzame en bedreigde spinnen staan. Spinnen zijn ook een duidelijke indicator voor de biodiversiteit van de stad. Redenen genoeg om de spin uit te roepen tot soort van het jaar.

Verschiedende activiteiten werden rond dit thema opgezet. Een volledige programmabrochure vind je op http://ecohuis.antwerpen.be/spinnen_programma.pdf

Een greep uit het programma:

- Tot 30 november kan u in het Ecohuis terecht voor de **tentoonstelling** "Spinnen in 't stad".
- **Spinnenlezingen** in het Ecohuis
- **Spinnensafari's**: Tijdens begeleide stadswandelingen gaat u met een gids op zoek naar verblijfplaatsen van spinnen. U maakt kennis met enkele Antwerpse plekken waar de spinnenfauna wordt bestudeerd. Er zijn vier verschillende wandelingen, elk door een ander deel van de stad.
- **Spinnenwiel – fietstochten**: Fietzen combineren met het speuren naar spinnen? Dit kan perfect. **Op 21 september neemt een gids u mee op een zondagse spinnenfietstocht** langs natuurgebieden in de stadsrand. U kunt kiezen uit twee verschillende fietstochten. In het natuurgebied wacht een spinnenkenner van Natuurpunt Educatie of ARABEL u op. U gaat samen

met hem op zoek naar de spinnen die in dat gebied leven. **U kunt fietsen naar de Hobokense Polder (i.s.m. Natuurpunt Hobokense Polder)** en de Oude Landen (i.s.m. Natuurpunt Antwerpen Noord). *Meer info over de fietstocht naar Hobokense Polder in onze agenda.*

- **Knutselworkshop – Spinniewinnie**: In deze boeiende en creatieve workshop duiken de kinderen samen met Muggie de onderwereld in op zoek naar alles waarvan ze kriebels krijgen. Muggie is een rondreizende natuurliefhebber die graag gekriebeld wordt en daarom af en toe eens tussen snoezige "spinniewinnietjes" kruipt.
- **Spinnenverhalen** in Permeke: Vertellen spinnen verhalen? Of vertellen mensen spinnenverhalen? De spin Anansi is een bekende figuur uit de verteltraditie van Afrika en het Caraïbisch gebied (de Antillen en Suriname). Hij is te vergelijken met de Europese Reynaert de Vos. Net als de vos is hij iedereen te slim af.

Mooi is die purperen heide

Frans Thys

In augustus trekken de meesten van ons er wel eens op uit voor een wandeling door de heide. Dit zeer oude halfnatuurlijke landschap is een zeldzaam biotoop geworden, amper 0,21% (ongeveer 11.700 hectare) van de oppervlakte van Vlaanderen. Onze grootste aaneengesloten heidegebieden (Kalmthout, Mechelse Heide, Den Teut/Ten Haagdoornheide) zijn aan te treffen in het Kempen district dat van nature een zure, zandige en mineraalarme bodem heeft. De helft van onze heideterreinen zijn niet toegankelijk, want gelegen in militaire domeinen.

Ontstaan

Ooit was een groot deel van Atlantisch Europa bedekt met uitgestrekte heidevelden. In de steentijd hadden boeren open plekken nodig om hun vee te laten grazen. Ze brandden bos plat en moesten dat geregeld herhalen om herbebossing tegen te gaan. Door deze goed gecontroleerde branden, door begrazing en door het steken van plaggen werd heide het dominante landschap in West Europa. Tijden veranderen echter en met de komst van kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen, mechanische landbouw, intensieve veehouderij en schaalvergroting geraakten deze aloude praktijken in de vergetelheid en verdween ook de heide.

Heiden en hun vennen kennen geen grote soortenrijkdom aan planten en gewervelde dieren. Wel zijn er altijd soorten geweest die het vooral juist van dit biotoop moesten hebben. Als we ons beperken tot bijvoorbeeld vogels kunnen we al direct een lijstje maken van sterk achteruitgegangene of verdwenen soorten door het teloorgaan van de heide: zwarte stern, duinpieper, boompieper, korhoen, tapuit, klapekster ...

Heide herbergt wel veel soorten ongewervelde dieren. Tweeënveertig soorten (75%) van onze inheemse mierenfauna komt voor in dit biotoop en tien soorten daarvan zijn zelfs uit-

sluitend gebonden aan heide. Bijna 20% van onze inheemse dagvlinders zijn karakteristiek voor heiden en hoogvenen. Enkele van deze soorten zijn bij ons al uitgestorven en de rest van die 20% staat op de 'Rode lijst' van sterk bedreigde en kwetsbare soorten.

struikheide - foto: Chris Verwaest

Hoe lang nog?

Het is dus interessant dit biotoop 'heide' toch in stand te houden, wat niet gemakkelijk is! Gezien het een landschap is ontstaan door menselijk ingrijpen, betekent 'nietsdoen' géén oplossing. Vele gebieden zijn zodanig gedegradeerd dat herstel slechts mogelijk wordt door ingrijpende maatregelen (afgraven, ontbossing, herstel van de waterhuishouding). Voor behoud van de biodiversiteit blijkt uit onderzoek dat het echter nodig is om voldoende variatie aan te brengen in het beheer: veel bedreigde soorten zijn afhankelijk van vroege successiestadia (kale bodem, zandige plekken) of van kleinschalige variatie in de structuur van de vegetatie. Zorgen voor afwisseling, jonge en oude heide, natte en droge stukken, veel open ruimte, maar toch ook wat struiken zijn dus nodig en leveren overigens ook een voor de mens aantrekkelijk landschap op.

Komt nog bij dat niet alleen een aangepast beheer noodzakelijk is, maar dat ook de milieukwaliteit toereikend moet zijn! Vermesting, verzuring en verdroging zijn nog altijd belastende factoren die het instandhouden van de heide negatief beïnvloeden.

Er moet voldoende water zijn van degelijke kwaliteit, t.t.z. zuren voortkomend van luchtverontreiniging moeten vermeden worden. De boosdoeners zijn hier zwavel door verbranding van fossiele brandstoffen, stikstof via het wegverkeer, en ammoniak door de landbouw. Ook de stikstofneerslag via de lucht ligt nog altijd ver boven de kritische last die heide kan verdragen, zodanig dat zij in sterke mate vergrast. Willen we de heide in stand houden moeten we dus niet alleen aan beheer doen, maar vooral ook de luchtkwaliteit van West Europa gevoelig laten verbeteren!

Droge en natte heide

Er zijn verschillende types van heide. Naast de droge heide op voedselarme zandgronden (het bij ons meest voorkomende type) heb je ook nog de meer natte heide op podzolgronden. Podzol is de grijze, fijne zand-

laag onder heideveen. Natte heide kan ook elementen bevatten die je op hoogveen verwacht, bijvoorbeeld planten als lavendelheide, veenbes en beenbreek. In één gebied kunnen beide types heide voorkomen.

De meest karakteristieke plant van de droge heide is wel de **struikheide** (*Calluna vulgaris*). Iedereen weet dat de kleur van zijn bloemen purper is. Neem echter eens een loop mee op uitstap en bekijk daarmee een dergelijk bloempje. Dan zie je dat de bloemkroon een vierspletig klokje is, dat weggedoken zit in de eens zo grote kelk, die dezelfde purperen kleur heeft als de kroon. Onder de kelk zitten nog 4 groene omwindselbladjes. Dat noemt men ook wel eens een 'bijkelk'. Let ook op de altijd groen blijvende, niet gesteelde bladeren die elkaar als dakpannen bedekken. Bovendien ligt er een waslaagje op, dat verlies van water tegengaat bij warm en droog weer.

Struikheide wortelt oppervlakkig (nooit dieper dan 20 cm). Jonge planten hebben naast een min of meer opgerichte hoofdstengel ook verschillende deels liggende, deels opstijgende zijtakken, die vaak bijworteltjes vormen waar ze de grond raken. Oudere planten krijgen als het ware een 'stam' met forse zijtakken. De Latijnse naam *Calluna* zou ontleend zijn aan het Griekse 'kallunein' dat 'schoonmaken, vegen' betekent. Dit duidt op het aloude gebruik deze struiken als bezem te gebruiken. Vroeger en nu nog in armere, afgelegen streken heeft deze plant een uitzonderlijke economische betekenis. Hij kan gebruikt worden als brandstof, matrasvulling, dakbedekking, isolatiemateriaal, om te kleuren en als veevoedsel. Bovendien is het een uitzonderlijke honingplant. De nectar is gemakkelijk te bereiken en lokt niet alleen honingbijen en hommels, maar ook wespen, vliegen en graafbijen met een korte tong.

Zijn tegenhanger op de meer vochtige plaatsen is de **gewone dopheide** (*Erica tetralix*). Zoals de Latijnse namen aanduiden, behoren struikheide en dopheide niet tot hetzelfde geslacht (wel tot dezelfde familie van

gewone dopheide

Ericaceae). Er zijn dus meer verschillen dan de Nederlandse naam zou doen vermoeden. De gewone dopheide, die al vanaf juni kan beginnen bloeien heeft roze bloemen die er totaal anders uitzien dan bij de struikheide. De vrij grote bloemkroon is kroesvormig en veel langer dan de kelk, die groen gekleurd is. De Latijnse naam zou afgeleid zijn van 'Ereike', dat heideveld betekent en van 'tetra' vanwege de bladstand in kranen van vier blaadjes.

Ook dopheide is een nectarplant voor hommels. Alleen insecten met een lange tong kunnen bij de nectar

komen. Hoewel, er zijn natuurlijk slimmerds, zoals hommels met een korte tong: die bijten dan een gaatje onderin de bloemkroon zodat ze toch bij de nectar kunnen.

Naast de meer algemene gewone dopheide komt in Vlaanderen ook nog de **rode dopheide** (*Erica cinerea*) voor, die vroeger 'grauwe' dopheide genoemd

werd. De bloemen zijn niet roze, maar diep roodpaars. Deze plant komt bij ons voor op enkele plaatsen in de Limburgse, oostelijke Kempen, maar ook in enkele kleine stukken ten zuiden van Brugge. Nabij Sint Andries beheert Natuurpunt bijvoorbeeld ruim 2 hectare van de Nationale Maatschappij der Waterleidingen, het 'Rode dopheide reservaat'. Deze relictten zijn zeer interessant omdat nabij de kust deze heidevegetaties niet op zandbodems groeien, wel op leem of zandige leem en de flora en fauna er verschilt ten overstaan van de laaglandheide op zandbodems.

rode dopheide

Bespaar ...Energie en Geld !! Hoe? Vorm een klimaatwijk !

In ons vorig nummer hebben we reeds gewezen op de problemen die veroorzaakt worden door de opwarming van het klimaat. Ieder van ons kan een kleine bijdrage leveren om de uitstoot van broeikasgassen (de boosdoeners!) te verminderen: bijvoorbeeld door minder autokilometers af te leggen of door te besparen op het verbruik van energie. Het aangename van dergelijke ingrepen is bovendien dat dat je nog geld oplevert!

Om te besparen op het verbruik van elektriciteit en van gas propageert de Bond Beter Leefmilieu sinds enkele jaren met steun van heel wat provincies en gemeenten '**Klimaatwijken**' (ook Antwerpen steunt dit initiatief). De bedoeling is om in groep minder elektriciteit en gas te verbruiken, zonder dat uw comfort aangetast wordt. Zo'n groep bestaat uit minstens 5 en maximaal 15 gezinnen die de uitdaging aangaan in 6 maanden tijd 8 of meer % te besparen op energieverbruik. Deze groep woont in dezelfde wijk of straat of kent elkaar via een vereniging, een oudercomité of is gewoon familie van mekaar.

Tussen begin november en einde april komt deze groep geregeld samen om ideeën uit te wisselen. In de schoot van zo'n wijk wordt ook een 'energiemeester' aangesteld, iemand die bereid is enkele gratis lessen

te volgen, zodat hij 'zijn' wijk kan adviseren hoe energie bespaard kan worden. Ook verzamelt hij geregeld de meterstanden, zodat na 6 maanden kan nagegaan worden hoeveel de groep minder verbruikt heeft.

Er zijn ook enkele leuke bijeenkomsten voorzien van alle 'wijken' samen: bij de start, tussentijds en op een feestelijk provinciaal slotmoment. Naast een borrel krijgen de deelnemers dan meestal ook nog via 'sponsors' gratis een energiebespaarder, genre spaarlamp, douchespaarkop of ... deken. Geen individueel gebeuren dus en juist dat is prettig aan zo'n klimaatwijk: je staat er niet alleen voor.

Natuurpunt Hobokense Polder wil een uiterste poging doen opdat vanaf 1 november binnen haar

werkingsgebied (2660 Hoboken en 2020 Kiel) zoveel mogelijk klimaatwijken van start gaan. Wij gaan daarvoor alle verenigingen van Hoboken en Kiel aanschrijven met het verzoek een groep op te starten. Ook rekenen wij op u. Pols links en rechts of je in buurt en vereniging enkele gezinnen vindt die samen met jou willen meedoen.

Heb je een groepje dat geïnteresseerd is, of ben je de enige die geïnteresseerd is, verwittig ons dan. Ook indien je alleen bent of je groep uit minder dan 5 gezinnen bestaat is er nog geen man of vrouw overboord. Als iedereen die geïnteresseerd is ons verwittigd heeft, kunnen we mensen samen brengen om een voldoende grote groep te vormen. Heb je interesse om 'energiemeester' te spelen, geef ons ook dan een seintje. De inschrijvingen worden afgesloten einde september.

Onder voorwaarde dat in Hoboken en Kiel volgende winter minstens 3 'klimaatwijken' actief zijn, looft Natuurpunt Hobokense Polder trouwens een aanmoedigingsprijs uit: ieder deelnemend gezin van de klimaatwijk dat na afloop het meeste bespaard heeft, ontvangt van onze afdeling een toepasselijk geschenk, de zogenaamde **Natuurpunt-trofee!** Heb je interesse om deel te nemen of heb je toch nog vragen, contacteer dan Frans Thys (tel. 03/830.20.51 of

Nesten op het Kiel

Natuurpunt Hobokense Polder deelt prijzen uit aan de deelnemers van de vogelsafari !

In de periode 15 maart tot en met 27 april konden alle geïnteresseerden een wandeling maken op het Antwerpse Kiel en in etalages van winkels, scholen, banken, ... kennis maken met opgezette vogels.

Aan de wandeling was een wedstrijd verbonden, opgesteld door Natuurpunt Hobokense Polder.

Ca 50 antwoordformulieren kwamen binnen. Het overgrote deel had het antwoord op de wedstrijdvraag, nl. STAARTMEES correct beantwoord.

In de loop van mei konden we 20 mensen gelukkig maken met een prijs. Natuurpunt Hobokense Polder schonk vooral boeken over tuinvo-

gels, zoekkaarten, kinderboeken over natuur, ...

Een jeugdvereniging kan voortaan het Gruttospel spelen, geschonken door Natuurpunt Educatie en enkelen van de winnaars kunnen in het najaar een optreden bijwonen in Zaal NOVA.

Proficiat aan alle winnaars!

Hollebeek, toch nog bomen voor de bijl !?

Frans Thys

Het College van Burgemeester en Schepenen van Antwerpen heeft op 9 mei een besluit genomen in verband met de Hollebeek.

De essentie van dit besluit is:

- er komen drie buurtparken, deels door aankoop van open groene ruimte,
- vanaf het Schoonselhof tot de Zwaantjes een doorlopende publieke ruimte (wandelpad) langs de beek realiseren is geen absolute doelstelling,
- het advies van de districten Hoboken en Wilrijk zal ingewonnen worden,
- er komt nog een inspraakronde voor de omwonenden en belanghebbenden (onder andere Natuurpunt),
- deze inspraak gaat enkel over de invulling van het park, **niet over de omvang ervan.**

Dat laatste is wel belangrijk.

Het College neemt immers ook kennis van het ontwerpmatig onderzoek, dat het besluit van het College voorafgaat. In dit verslag van het onder-

zoek heeft men zijn best gedaan om veel mist te spuien.

Commentaar van een van onze bestuursleden: 'Geschreven in een codetaal die dezelfde woorden gebruikt als het Nederlands, maar er een totaal andere betekenis aan geeft'. Wij hebben getracht deze codetaal te ontcijferen en komen tot volgende besluiten:

- prioritair is het inrichten en deels verwerven van drie buurtparken; die parken krijgen zelfs een naam, maar om welke delen het gaat wordt niet gezegd noch wordt er een begrenzing van gegeven,
- percelen met verkavelingsmogelijkheden in woonzone kunnen bebouwd worden; dit slaat duidelijk op 2 percelen op Hobokens territorium: het niet bebouwde (al jarenlang beheerde) weideperceel langs de Hollebeekstraat én het bos ten zuiden van de Salesianenlaan.

Het was geen geheim dat de stad alsnog toelating tot bebouwing wil geven voor een deel van het eerste perceel, langs de straat zelf (achterin aan de beek wordt een groenzone ('weidepark!') behouden).

Zeker geen geheim was dat de stad het grootste gedeelte van het bos ten zuiden van de Salesianenlaan wil laten verkavelen (aan de andere zijde van de beek wil men gronden verwerven om een ... 'bosspark' aan te leggen!).

Met dit besluit van de stad wordt de deur wijd opengezet om bouw- en verkavelingstoelating voor beide percelen te verlenen!

Ondanks alle mooie intenties (zie tekst uit het Antwerpse bestuursakkoord) zullen er uiteindelijk toch nog bomen sneuvelen. Er is nergens in het besluit van het College noch in de toelichting sprake van een totale visie voor de beek of van opwaardering van de natuurwaarden.

Dat laatste mogen we ter sprake brengen bij de inspraak over de drie parkjes. Maar ook niet meer dan dat. Over het alsnog bebouwen en verkavelen van bestaand groen, mag niet meer gesproken worden. En blijkbaar evenmin over de vijf meter brede oeverstrook of over een wandelpad langs de beek buiten de drie 'parken'.

Uit: Bestuursakkoord Antwerpen 2007- 2012

49. Antwerpen wil het vergeten netwerk van beken, kanalen en dokken zichtbaar maken. Het bestuur wil de kwaliteit van de natuur en van het publieke domein rondom rivier, beken, dokken en kanaal vergroten en de toegankelijkheid ervan verbeteren.

Voorbeelden daarvan zijn:

- de Hollebeek (10 ha toegankelijke oeverzone vijf meter breed, of breder waar de publieke ruimte dat toelaat)

Natuurvierdaagse Lac du Der 8 t.e.m. 11 november 2008

De vierdaagse naar het Lac du Der in Noord-Frankrijk was op enkele weken tijd bijna volgeboekt.

Er is momenteel nog plaats voor 1 dame !!!!

Overnachten gebeurt in tweepersoonskamers.
Interesse? Bekijk even Polder.blad van april of bel voor info naar Luk en Ria Smets-Thys, 03/289 73 66

Petroleum Zuid, het betere politieke bochtenwerk ...??

Frans Thys

In een vorig Polder.blad hebben we uitvoerig uit de doeken gedaan dat de stad Antwerpen aan plannen werkt om Petroleum Zuid om te toveren tot een groots opgevat bedrijventerrein inclusief een enorm distributiecentrum. Het gaat daar echt wel drummen worden, want sindsdien is duidelijk geworden dat Petroleum Zuid een van de voornaamste, zoniet de voornaamste locatie blijft waar het gloednieuwe Antwerpse voetbalstadion zou gerealiseerd worden. Ook al een ruimteverslindend project, waarvan ons nog niet verteld is hoe het kan ingeschakeld worden in de plannen voor een bedrijventerrein, plannen waaraan de stedelijke dienst 'Werk en Economie' intens werkt op vraag van het stadsbestuur.

Twee grootschalige plannen dus voor een site van ongeveer 75 hectare, te realiseren naast zware industrie en een in een keurslijf gedwongen natuurgebied. Twee schrijven we, maar dat is absoluut onwaar. Er bestaan namelijk **DRIE plannen**. Het derde plan dateert al uit 1995, maar is nog altijd actueel! Het is het huidige gewestplan, inhoudend dat het grootste gedeelte van deze 75 hectare een **PARK moet worden!** Goedgekeurd in dat jaar door het Vlaamse Gewest, met de steun van het toenmalige stadsbestuur (die toen nog verder wensten te gaan, want de industrie wilden vervangen door 'recreatie').

Er is geen enkele reden om daar de dag van vandaag anders over te oordelen. Ook niet voor het stadsbestuur. De realisatie van een behoorlijk park op deze plaats, als verbinding tussen de natuur van Hoboken

polder en de 'groene ring', strookt volledig met de doelstellingen geformuleerd **in het huidige bestuursakkoord van Antwerpen** (zie aparte kader). 'Nieuwe parken, natuurverbindingen, natuur en braakliggende gebieden die moeten verbonden worden tot een ecologische infrastructuur' ... het klinkt allemaal heel hoopgevend. De vraag is wel of dit geen holle woorden gaan blijven. Antwerpen heeft onlangs een nieuw park ingehuldigd op een oud spoorwegemplacement aan de noordkant. Ook aan de zuidkant ligt een immense open ruimte, met niet meer gebruikte spoorwegbundel, waar een dergelijk park meer dan welkom zou zijn.

Als de politici woord houden, verwachten we trouwens bijval voor dit parkplan. Er is het Antwerpse bestuursakkoord dat pleit voor nieuwe parken, natuurverbindingen én open ruimte met gebruikswaarde. En er zijn ook vroegere stellingnamen van Antwerpse beleidsmensen. Bij gemeenteraadsverkiezingen hebben wij vroeger de gewoonte gehad links en rechts wel eens een bevraging te doen, zo ook bij de verkiezingen van 1994. Twee interessante geschriften van politici hebben wij uit ons archief kunnen opduiken. Interessant ook omdat deze mensen intussen deel uit maken van het Antwerpse College.

Aan **Marc Van Peel**, intussen haven-schepen, hebben wij toen de vraag gesteld wat aan het stedelijke leefmilieubeleid moest gewijzigd worden. Zijn antwoord: 'We willen een actief milieubeleid voeren door spaarzaam

om te gaan met de open ruimte en groengebieden ... door bijkomende open ruimte te creëren. Antwerpen heeft dringend nood aan bijkomende 'groene longen'. Waar het kan willen we zoveel mogelijk groene vlekken voorzien zowel op grote schaal, rond de stedelijke agglomeratie als op kleinere schaal, in de stad zelf.' Een alvast hoopgevende verklaring, weliswaar 14 jaar geleden afgelegd.

Ook **Luc Bungeneers**, intussen schepen van financiën, zou het gewestplan dat een parkzone voorziet nog altijd zeer lovenswaardig moeten vinden. Op onze vraag 'Hoe ziet u de toekomst voor Petroleum Zuid?' hebben we volgend antwoord ontvangen: '*Aangezien in het gewestplan geopteerd wordt voor het planconcept 'Stad aan de Stroom', waarin alle industriële en havenactiviteiten zouden verdwijnen vanaf Hoboken Polder tot aan het Steen, zou in het te ontwerpen structuurplan Vlaanderen aan deze zone een groenbestemming kunnen gegeven worden.*' Een al even deugddoende reactie, maar ook 14 jaar oud.

Aan beide politici zouden we de raad willen geven die hun burgervader Patrick Janssens pas nog geformuleerd heeft in het kader van de omstreden Lange Wapperbrug. Zijn raad is: kijk niet om en blijf hoe dan ook bij genomen beslissingen. Zowel Van Peel als Bungeneers maakten deel uit van de stadsraad die in 1994 gunstig geadviseerd heeft in verband met een groene bestemming voor Petroleum Zuid. Er is dus nog hoop dat 'Plan 3 – park' niet zomaar van tafel geveegd wordt!

Uit: **Bestuursakkoord Antwerpen 2007 – 2012**

Groenplanning

Antwerpen wil een stad zijn met meer groene aders en meer wateraders. Een hoge kwaliteit van het openbare domein, de heraanleg van bestaande parken en de komst van nieuwe parken en van natuurverbindingen moeten de stad nog aangenamer maken voor bewoner en bezoeker.

De open ruimte in Antwerpen is een lappendeken van natuur, landbouw en braakliggende gebieden. Het stadsbestuur wil deze versnipperde ruimte verbinden tot een ecologische infrastructuur van open ruimte met gebruikswaarde.

Waarnemingen in de regio

1 maart 2008 tot en met 31 mei 2008

Wim Mertens

De lente is voor vogelkijkers misschien wel het boeiendste seizoen. Elke week komen nieuwe gasten uit het zuiden aan; verrassende waarnemingen van voorbijtrekkende zeldzame soorten zijn schering en inslag. Zo ook deze lente in de Hobokense Polder. Vooral Bert, die in het kader van een broedvogelinventarisatie zeer regelmatig naar vogels kwam speuren, merkte vele zeldzaamheden op. Wat denk je van volgend lijstje: baardman, draaihals, roerdomp, woudaapje, lepelaar en Cetti's zanger?

De zware beheerinspanning van de laatste jaren om rietvelden te herstellen rondom de Ruitersplas en de Reigershoek hebben duidelijk hun doel bereikt, zoals Bert's waarnemingen aanduiden (baardman, roerdomp en woudaapje zijn typische rietvogels). Ook blauwborst en rietgors komen terug op meerdere plaatsen tot broeden. Met het geplande beheer van de huidige rietvelden en verdere uitbreiding ervan is de toekomst van riet- en moerasvogels in de Hobokense Polder verzekerd.

In het begrazingsraster kwamen vroeger ook rietvogels voor, het was bvb. het laatste bastion van blauwborst. Deze zijn hier nu volledig verdwenen, de grazers lusten namelijk zeer graag riet en lisdodde. Deze twee moerasplanten komen er niet meer voor, althans niet in volledig uitgegroeide vorm. De indruk ontstaat dat de begrazing ook het totale aantal broedvogels doet afnemen. Op zich niet zo verrassend want vele broedplaatsjes op of dichtbij de grond zijn verdwenen. Toch lijkt voor enkele soorten (zomertortel, grasmus, braamsluiper, grote lijster) de begrazing positief, of zelfs noodzakelijk.

Dit jaar bekijken we of het zinvol is om bepaalde natte stukken uit te rasieren, waardoor terug rietvegetaties zouden kunnen ontstaan.

Ik hoop dat onderstaande lijst van

roerdomp

waarnemingen ieder van jullie aanzet om eens een kijkje te gaan nemen in het natuurgebied Hobokense Polder. In de zomer zijn zeker ook leuke waarnemingen te doen. Laat mij enkele soorten voorspellen voor volgend artikel: grote en kleine zilvereiger, lepelaar, boomvalk, wespensdief... Wie weet kom je ook een vos of een ree tegen want deze zitten er nog steeds (waarneming vos op 9/4, WM).

Dodaars: na de eerste lentewaarneming van dodaars op 21/2 op het Rallegat (DJ) werd de soort zeer regelmatig waargenomen op het Rallegat, zowel aan de kijkwand als aan het KJK.punt (AVL, DJ, JR, LVS, WM). Op deze plas broedden zeker 4 koppels. Op 24 mei werden de eerste dodaarskuikentjes waargenomen (LVS).

Aalscholver: enkele waarnemingen van kleine groepjes overvliegende vogels (BM, JR) en 1 ex. op het Broekskot op 29/04 (JR).

Blauwe reiger: weinig waarnemingen binnengekomen, maar waarschijnlijk toch bijna dagelijks aanwezig (WDW).

Woudaapje: deze in Vlaanderen uiterst zeldzame reiger werd tijdens

een avondexcursie gehoord (9/6 - BM). Eind mei en begin juni werd de soort ook op enkele andere plaatsen in Vlaanderen waargenomen o.a. op het nabijgelegen Noordelijk Eiland in Hingene (zie <http://waarnemingen.be>). Begin jaren '80 kwam het woudaapje enkele malen tot broeden in de Hobokense Polder, misschien dit jaar opnieuw?

Roerdomp: deze schuwe rietbewoner werd waarschijnlijk twee keer waargenomen. Waarschijnlijk werd één roepend exemplaar gehoord op het Groot rietveld (27/4) en een zekere waarneming van de roep op het Barberven (4/5, BM).

Lepelaar: eerste waarneming voor dit jaar op 9/6 (BM). Als de waterpeilen voldoende dalen, kan je er in de zomer nog meer verwachten, aangezien de broedkolonie op Linkeroever blijft uitbreiden.

Ooievaar: vloog over Polderstad op 10/3 (CVL).

Knobbelzwaan: Vanaf begin juni frequenteert een koppeltje knobbelzwanen het Broekskot en het Rallegat.

Maghelaangans: een relatief nieuwe exoot in Vlaanderen en nieuwe soort voor de polder. Deze mooie gans broedt ondermeer in de Kalkense Meersen (Laarne). Op 29/4 zat er

een wijfje op het Broekskot (JR).

Grauwe gans: in april verbleef één exemplaar afwisselend op het Rallegat en het Broekskot (AVL, BM, WM).

Canadese gans: weinig waarnemingen doorgestuurd, maar op alle plassen broeden meerdere koppels (DJ, JR).

Bergeend: tot begin april waren meestal een 20-tal dieren aanwezig op het Broekskot (AVL, WDW), nadien namen de aantallen af tot 2 à 4 koppels (JR, WM).

Nijlgans: op het Broekskot werd regelmatig een koppeltje waargenomen (BM, JR). Eind februari werd in het Sorghvliedtpark reeds een koppel met kuikens gezien (SDS)

Krakeend: steeds op het Broekskot aanwezig, tot 50 ex. en 19 koppeltjes (WM); verder in kleiner aantal ook op alle andere plassen aangetroffen (JR, LVS, SVK, WM). De krakeend begint stilletjesaan de wilde eend naar de kroon te steken in de wedstrijd 'meest algemene eendensoort van de Hobokense Polder'.

Wintertaling: tot begin april waren 2 tot 3 koppels aanwezig op het Broekskot (JR, WDW), op 22/4 nog een koppel in een overstromd deel van Polderbos (WM).

Zomertaling: van 17 tot 29 april verbleef een mannetje op het Broekskot (AVL, BM, JR, MG, WM), nadien werd de soort niet meer gezien. Waarschijnlijk kwam ze in 2008 dus niet tot broeden.

Slobeend: tot begin april werden 1 – 4 koppeltjes waargenomen (JR, WDW), nadien slechts solitaire mannetjes (1-5) (WM). Waarschijnlijk waren de wijfjes op dat moment aan het broeden.

Kuifeend: op de meeste plassen en ook op de Leigracht langs de Naftaweg werden het hele voorjaar koppeltjes aangetroffen. De kuifeend broedt laat, de jongen komen pas eind juni of in juli uit.

Tafeleend: in maart en begin april 16 exemplaren aanwezig (WDW, JR). Nadien werden voornamelijk mannetjes waargenomen zowel op Broekskot als Rallegat (JR, LVS, WM), de

vrouwtjes broedden op dat moment. Op 4 juni zaten er al twee wijfjes met jongen op het Rallegat (WM)

Sperwer: zoals gewoonlijk zijn slechts enkel waarnemingen van deze soort binnengekomen (AVL, vroegochtendwandeling); toch broedt minstens 1 koppel in de polder.

Buizerd: 1 koppeltje waarvan zowel het mannetje als het wijfje erg licht gekleurd zijn, heeft een nest in het centrale deel van de polder, ze zijn regelmatig waargenomen. Eind april werd nog een tweede koppel, donkerdere vogels gezien, maar deze hebben het blijkbaar moeten afleggen (BM, JR, LVS, SVK, WDW, WM).

Blaauwe kiekendief: 1 overvliegend exemplaar op 20/4 (BM).

Slechtvalk: niettegenstaande deze valk dicht in de buurt broedt, wordt hij in de Hobokense Polder zelden waargenomen. Nu toch 1 ex. op 2/4 met spectaculaire capriolen boven het Broekskot (JR).

Boomvalk: vanaf begin mei wordt soort tamelijk regelmatig 1 ex. waargenomen (AVL, LVS, SVK, WM). Of dit op een mogelijk broedgeval wijst, zal wel blijken in augustus. Als deze valk jongen heeft, wordt ie zeer luidruchtig.

Waterral: deze nagenoeg onzichtbare soort werd wel zeer regelmatig gehoord aan het Rallegat, Barberven, Ruitersplas, Talingven en Groot Rietveld (AVL, BM, DJ, WM) met

zekerheid een redelijk groot aantal broedkoppels dit jaar.

Scholekster: twee maal werd in mei 1 overvliegend ex. opgemerkt (BM).

Oeverloper: twee keer 1 exemplaar op het Broekskot op 29/4 en 9/6 (JR, BM)

Witgatje: ook van deze steltloper 2 waarnemingen: 1 ex. overvliegend op 20/4 (BM) en 1 ex. op het Broekskot op 29/4 (WM)

Wulp: één overvliegend ex. op 9/6 (BM).

Regenwulp: 2 overvliegende ex. op 27/4 (BM).

Houtsnip: een late waarneming van deze soort op 23/3 in het Centrale deel (WM).

Zwartkopmeeuw: deze meeuw wordt zeer regelmatig in kleine aantallen (1 – 2 ex.) langs de Schelde waargenomen (BM, SDS, vroegochtendwandeling). In het Antwerpse havengebied broedt deze meeuw jaarlijks in grote kolonies.

Visdief: enkele malen waargenomen langs de Schelde in klein aantal (1 – 2 ex.) (BM, LVS, SVK, vroegochtendwandeling).

Zomertortel: eerste waarneming op 2/5 (LVS, SVK); deze soort wordt in Vlaanderen steeds zeldzamer, in de Hobokense Polder houdt zij voorlopig stand, vooral in de Graspolder maak je veel kans deze duif aan te treffen.

zomertortel

Koekoek: eerste waarneming op 20/4 (BM).

Valkparkiet: op 24/5 vloog 1 ex. van deze volièrevogel rond in de polder (LVS).

Ijsvogel: slechts enkele waarnemingen van deze soort, maar waarschijnlijk zijn er wel 2 of 3 koppels tot broeden gekomen. In de zomer zal deze prachtig gekleurde vogel zich vaak laten bewonderen aan de kijkhut.

blauwborst - foto: Walter De Weger

Zwarte specht: aan het Makadammeke, net buiten ons werkingsgebied werd 1 ex. waargenomen (JR).

Kleine bonte specht: één roepend exemplaar in de populierenaanplanting op 2/5 (LVS). Dergelijke late waarneming, deze onopvallende specht begint vroeg op het jaar te broeden, maakt een broedgeval aannemelijk. Nog nooit eerder is een broedgeval vastgesteld in de Polder.

Draaihals: deze bijzondere spechtensoort vereerde de Graspolder op 4/5 met een bezoek (BM). Waarschijnlijk heeft hij nadien zijn trektocht verder gezet.

Boompieper: deze vroegere broedvogel zagen we de laatste jaren enkel overtrekken, ook op 20/4 vloog 1 ex. over (BM), maar op 4/5 zaten er twee te zingen (BM). Waarschijnlijk betrof het toch enkel een tussenstop

op hun trekroute.

Gele kwikstaart: tijdens de trekperiode van deze soort begin april werd twee maal 1 ex. waargenomen (BM).

Grote gele kwikstaart: werd in maart regelmatig waargenomen in de wijk Hertogvelden (SDS) en op 2/5 een overvliegend ex. in de polder (LVS).

Sprinkhaanzanger: tijdens de trekperiode (eind april) werden meerdere zangposten genoteerd (BM, JR,

zuidelijke verspreiding die niet wegtrekt in de winter. De voorbij warme winters hebben in Vlaanderen geleid tot een sterke uitbreiding. Eén echte koude periode kan de populatie echter terug in elkaar doen stuiken.

Tuinfluitier: eerste waarneming op 20/4 (BM)

Grasmus: eerste waarneming op 27/4 (BM, WM)

Braamsluiper: op 2/5 werden 2 zingende en vechtende mannetjes opgemerkt in de graspolder (LVS), 9/6 een zangpost ter hoogte van Q8 (BM).

Fitis: eerste waarneming op 12/4 (BM)

Vuurgoudhaantje: één zangpost van dit fraaie kleine vogeltje op 18/5 (AVL, BM).

Tapuit: 1 ex. kwam tijdens zijn lange weg naar het noorden eventjes op adem in de Graspolder (22/4, WM).

Gekraagde roodstaart: op 22/4 werd een mannetje waargenomen aan het einde van de Scheldelei (WM); nadien werd een zangpost genoteerd op de gebouwen van BP (BM, WM).

Blauwborst: eerste waarneming op 9/4 (WM). Nadien werden op meerdere plaatsen zangposten waargenomen (AVL, BM, DJ, WM). De opmars van vorig jaar wordt verder gezet, het herstel van de riet- en moerasvegetaties van de laatste jaren werpt zijn vruchten af.

Nachtegaal: eerste waarneming op 20/4 (BM); nadien liet hij op meerdere plaatsen in de polder zijn lied weerklinken.

Grote lijster: tijdens de wintermaanden werd deze soort regelmatig foeragerend tussen de runderen waargenomen. In de lente leek hij eerst verdwenen te zijn, maar waarnemingen op 28/4 (AVL) en 18/5 met voedsel in de bek (BM) duiden aan dat de vogel tot broeden is gekomen.

Baardmannetje: één waarneming van deze zeldzame mees op 20/5 aan het Barberven (BM).

Matkop: werd tijdens het broedseizoen bijzonder weinig waargenomen: 1 maal op 18/5 (BM). De negatieve

WM). Waarschijnlijk zijn de meeste van deze vogels verder getrokken, maar een zangpost op 9/6 (BM) geeft aan dat op zijn minst 1 koppel is gebleven.

Kleine karekiet: eerste waarneming op 24/4 (JR); de karekiet kan je horen in bijna alle rietveldjes in de polder.

Bosrietzanger: eerste waarneming op 18/5 (BM); deze tweelingbroer van de kleine karekiet zit in ruigere vegetaties met riet, brandnetel en wilgen, soms zelfs in Japanse duizendknoopvelden.

Cetti's zanger: vanaf 12/4 werd deze luidruchtige zanger waargenomen in de brede omgeving van het Barberven. Net als het woudaapje is het van begin jaren '80 geleden dat deze soort nog eens tot broeden kwam. Het is een soort met een

trend die zich in Vlaanderen voor-
doet, is ook merkbaar in de polder.

Boomkruiper: deze soort van ge-
lijkaardige bosbiotopen doet het dan
weer bijzonder goed: minstens 10
territoria (BM).

Keep: een late waarneming van
deze soort in een tuin in de Vande-
wervelaan (6/4 TH).

Vink: deze algemene vogel kwam
in het verleden slecht sporadisch tot
broeden in de Polder. Dit jaar werden
er twee zangposten genoteerd, één
in de populierenaanplanting (BM) en
één in Polderbos (WM).

Rietgors: met 2 of 3 zangposten op
het Groot Rietveld en Ruitersplas
doet ook deze rietvogel het goed
in vergelijking met de voorgaande
jaren.

Wielewaal: de zang van deze vogel
was vanaf 4/5 regelmatig te horen in
de buurt van de Populierenaanplan-
ting (BM, DJ, WM, LVS, TW).

Maar om deze zwart-gele vogel goed
te zien, heb je veel geduld nodig.

Waarnemers:

AVL: André Van Langenhove

BM: Bert Mertens

CVL: Chris Van Liefveringe

DJ: Danny Jonckheere

JR: Jan Rose

LVS: Luc Van Schoor

MG: Marcel Geleyn

SDS: Steven De Saeger

SVK: Sonja Van Kerckhoven

TH: Thierry Hoornaert

TW: Tuur Wuyts

WDW: Walter De Weger

WM: Wim Mertens

wielewaal

Natuurpunt Hobokense Polder aanwezig op Hobokense Cultuurmarkt

Zondag 21 september is een drukke dag voor onze afdeling.

- je kan deelnemen aan de maandelijkse natuurwandeling in de Hobokense Polder (zie kalender)
- je kan de Spinnewiel-fietstocht meerijden en een spinnenwandeling volgen in ons natuurgebied (zie kalender)
- je kan een bezoekje brengen aan de Hobokense Cultuurmarkt in de Kapelstraat tussen 14 en 18 u. Onze afdeling zal er met een informatiestand aanwezig zijn.

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes BVBA, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/ 827 58 47

BVBA Javebo, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05

Verzekeringen en beleggingen Alert N.V., Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50

Victor Van den Eede en Zonen, Houthandel, Oudestraat 101 2660 Hoboken Tel. 03/827 56 84

Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbek, Frans Smekensstraat 7 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48

Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81/83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12

Gereedschappen NV De Draaiboom, Antwerpsesteenweg 156 - 160 2660 Hoboken Tel. 03/828 57 04

Bacob-Dexia Bank, Kioskplaats 62 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53

Centrale verwarming en sanitair Lamberechts bvba, Jan Van de Wervelaan 39 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75

Loodgieter De Lauwer Luc, Den Haaglaan 90 2660 Hoboken Tel. 03/825 42 85

Schoonheidsinstituut "De Lelie", Lelieplaats 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 16

BVBA Inberco fietsen en bromfietsen, Sint-Bernardsesteenweg 666 2660 Hoboken Tel. 03/828 11 66

Beenhouwerij Van Der Keere, Kapelstraat 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01

Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelsstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90

Firma Procap, Plastieken dopjes, Schroeilaan 15 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00

Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96

Aan tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van Den Eedenstraat 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28

Weber Hans BVBA, slotenmakerij, Dokter Van Raesstraat 31 2660 Hoboken Tel. 0476/39 60 00

De Hobokense Polder Wie waren en zijn onze voorzitters ?

*Nu laten we een voorzitter aan het woord, die een lange staat van verdienste heeft: **Frans Thys**.*

Niet minder dan 20 jaar lang was hij verantwoordelijk voor het beleid van WHOP (Werkgroep Hobokense Polder).

*Een omschrijving geven van zijn activiteiten is moeilijk. Laten we er een term voor gebruiken, die de natuurliefhebbers gebruiken: hij was een **octopus** die zich alles aantrok en er voor ging!*

En vandaag is aan die motivatie weinig veranderd. Frans Thys verdient dus onze grootste waardering en dank !

Zijn bijdrage zullen we in twee delen afdrucken.

Vandaag Deel 1: Hoe je van toezienaar medewerker wordt !

Zoals mijn voorganger Marc Bogaerts terecht opmerkt, is 'voorzitter' worden bij WHOP iets wat je overkomt. Toen Marc verhuisde naar het 'Soete Waasland', is deze titel mij in 1991 te beurt gevallen, gewoonweg omdat iedereen vond dat dat moest gezien mijn lange staat van dienst binnen de 'Werkgroep'. In de herfst van 1979, al 37 jaar oud, verzeilde ik plots bij een bende jonge knapen die ongeveer 20 jaar jonger waren, mensen die allemaal erg begeistert waren door natuur. Later is gebleken dat deze stap mijn verder leven toch wel erg beïnvloed heeft.

Hoe je van toezienaar medewerker wordt!

Geboren en getogen in Hoboken ben ik op 17-jarige leeftijd door bouwplannen van mijn ouders verhuisd naar Hoevenen, de noordkant van Antwerpen, in 1959 nog platteland, maar intussen door de havenuitbreiding ook al grotendeels een residentiële buurt geworden. Na mijn huwelijk en wat omzwervingen kom ik 'bij toeval' in 1972 terug in Hoboken wonen om er definitief te blijven. Een merkwaardige anekdote kenmerkt mijn eerste vergadering bij de Werkgroep. Deze ging door in de niet meer bestaande 'Gouden Leeuw' in de Kapelstraat. Rond een tafel zaten daar jongeren die luisterden naar de namen Pol Pals, Marc Bogaerts, Koen Martens, Walter Vanderveken, Mark Peeters en Pol Helsen. Wat verontschuldigd heb

ik hen gezegd slechts tijdelijk te kunnen helpen, dat zij niet erg op me moesten rekenen, want dat ik met ... verhuisplannen rondliep. Wat een verkeerde inschatting en weerom een plan waarvan niets in huis ge-

Foto: Marnix Lefranc

komen is! In mijn jeugd wees niets er op dat ik voorbestemd zou zijn als 'natuurbeschermer': economische en sociale studies duiden daar niet direct op. Tijdens mijn Hoevenense periode en mijn studentenjaren was ik bovendien vooral actief binnen 'Links', een wat radicalere beweging in de BSP. Als nazaat van een bekende Hobokense socialistische familie (de 'Mikkers') een wellicht voor de hand liggende keuze. Later zou blijken dat deze maatschappelijke en 'sociale' belangstelling van groot nut kon zijn binnen de Werkgroep, waar niet enkel de natuurwaarde maar ook het beklemtonen van het maatschappelijke belang van de Hobokense

Polder als belangrijk ervaren werden. Hoe ik bij de Werkgroep verzeild geraakt ben, is een verhaal apart. Soms heb je wel eens nood aan een dokter en zo ben ik begin van de jaren zeventig patiënt geworden bij de dokters van Geneeskunde voor het Volk. Mijn maatschappelijke belangstelling was toen al wel geëvolueerd naar vooral belangstelling voor de milieuproblematiek, iets wat bij deze dokters uiteraard bekend werd. Daaruit zijn mijn contacten voortgevloeid met François Laureys, toen gemeenteraadslid (Hoboken was nog zelfstandig!) voor Amada (PVDA), iemand met een serieuze interesse voor milieu, die voor zijn partij een heel programma rond 'milieu' op punt wou stellen. Het is Swa die me aangespoord heeft contact

te nemen met die 'jonge snaken', zeggende dat werken rond de Hobokense Polder iets geknipt was voor mij. Swa, één van de tofste en meest consequente mensen die ik ooit ontmoet heb, woont nu al 25 jaar in Hamme en is sinds lang maatschappelijk niet meer actief. Toen was hij dat

volop en trouwens degene die binnen de gemeenteraad een deel van de oppositie achter de eisen van de Werkgroep kon scharen.

Mijn drijfveren

Ook al ben ik niet altijd even actief geweest binnen de werkgroep - er zitten ook 2 perioden tussen van telkens een 5-tal jaren waarin op waakvlam gewerkt is - toch moet mijn drijfveer groot geweest zijn om alles samen ongeveer 20 jaar erg actief te zijn. Waar die motivatie uit voortkomt, wil ik gerust prijsgeven. Een eerste drijfveer is zeker geweest

dat ik bij mijn terugkomst in de jaren zeventig het Hoboken van mijn jeugd niet terugvond. De polder zelf kende ik niet zo goed, want wij woonden aan de andere kant van Hoboken (de 'Molen' en Don Bosco). Hoewel, ik herinner me vaag dat we als jongens van vijftien 'wielervedstrijden' hielden rondom een deel van de polder: over de zomerdijk, dan benedenwaarts langs een oude kas-seiweg (nu Scheldelei) met een heel smalle strook sintels naast een diepe gracht, het zand van de kronkelende Schroeiweg, vervolgens bergop om via het Zandkamp terug aan de zomerdijk te komen. Ik lag meestal achterop en had dus niet veel tijd om rond te kijken, maar ik herinner me vaag wel een afgrijselijk stort, met toch ook oogstrelende groene weiden, een immense vlakke ... Deze ervaring verzinkt echter in het niets bij de herinnering aan de wekelijkse zondagvoormiddag met mijn grootvader. Uren wandelde ik met hem in het begin van de jaren vijftig in datzelfde Hoboken door niets anders dan groen! De wijken Meerlenhof (vogeltjeswijk), Nachtegalenhof (over de spoorweg naar Hemiksem toe) en Stuyvenberg (aan Don Bosco) bestonden nog niet. Vanuit de Karel Meyvisstraat waren we direct in het niet meer afgesloten domein van Havenith, waar rond de slotvijver en door de wilgenbestanden verschillende wegeltjes naar de achterkant van het Sorghvliedtpark leidden. Via de spoorwegovergang aan Fort 8 ging het langs allemaal weiden (de wijk Nachtegalenhof) naar het Macadammeke. Ook daar allemaal weilanden, waarbij we geregeld een bezoek brachten aan de schansen: de nu nog bestaande achter het zigeunerkamp en de enkele jaren geleden afgebroken op het einde van de Groenstraat (waar in een beperkt deel ervan lang een restaurant geweest is). Van dat restaurant was toen uiteraard nog geen sprake, evenmin van alle industrie en het sportcomplex die er sinds lang zijn tussen de achterzijde van het Schoonselhof en de A12: ook daar trof je alleen maar groen, vooral weiden! Als besluit gingen we tussen het Schoonselhof en Fort 7 door (iets wat nu niet meer mogelijk

is). Zo kwamen we via de weilanden van Stuyvenberg terug in onze Karel Meyvisstraat.

Die slotvijver rond Havenith was een tweede grandioze jeugdherinnering. Dieren die daar gesneuveld zijn door mijn toedoen! Geladen met bokalen en schepnet was ik daar geregeld actief. Onvoorstelbaar wat je daar aan dierlijk waterleven allemaal boven haalde. Mijn kennis werd wel niet danig gestimuleerd, maar des te meer mijn bezitsdrang en liefde (?) voor dieren: stekelbaarzen, dikkoppen en allerlei salamanders (waaronder bijna zeker ook kamsalamanders) vlogen de bokalen in om huiswaarts meegezeuld te worden. Arme dieren, ze belandden in een badkuip in de tuin om daarna snel te sterven. Absoluut geen voorbeeld van natuurbescherming, maar zo slim was ik toen nog niet.

Sentimentele jeugdherinneringen als drijfveer? Niet echt, maar de wetenschap dat jeugd bij gebrek aan voldoende groen én natuurlijk leven dergelijke ervaringen moet missen, het maatschappelijke belang van 'natuur' vormde voor mij wel een belangrijke drijfveer.

Bovendien doorkliefde ik in de jaren zestig en zeventig twintig jaar lang de Ardennen en Wallonië, dan hier dan daar. Als ik eens op dezelfde plaats kwam, kon ik constateren dat er, zelfs in gebieden waarvan je dacht dat er ruimte zat was, geregeld toch mooie natuur moest wijken voor andere bestemmingen, als wonen, werken en autowegen. Soms gebeurde dat wijken heel dom. Laatst was ik nog in Treignes,

Foto: Wout Janssens

Spineu voor wie dat ginds goed kent. Ik herinner me nog daar in '75 gewoon langs de kant van de weg op een stukje braakland heel wat exemplaren van een zeldzame, mooie plant de 'aangebrande orchis' (*Orchis ustulata*) gevonden te hebben. Het jaar nadien waren ze weg: een landbouwer had zijn overtollige mest op die plaats uitgekapt!

Weer een motivatie meer! Die vernietiging van zoveel mooie natuur, dat moest voor mij een halt toegeroepen worden, zeker ook in Hoboken.

Frans voert actie in de jaren '80

Honegem en Raspaillebos (Oost-Vlaanderen)

Paasmaandag 24 maart 2008

Gids: Vm Peter Dhondt van Natuurpunt Denderstreek - Nm Frans Thys

Leiding: Frans Thys - Aantal deelnemers: vm 28, nm 33

Verlag: Rina Vredenburg

Aan een wegkant, ergens tussen Aalst en Erpe-Mere, staat een infobordje van Natuurpunt, dat een beschermd natuurlandschap aankondigt: Honegem-Solegem-Sint-Apollonia. Een slijkerig wandelpad voert doorheen een vochtig grasland, geflankeerd door knotwilgen, bosjes en houtkanten.

Foto: Walter Decoene

Het was een winterse voorjaarsmorgen; de sneeuwresten lagen overal tussen het gras. Donkere wolken dreven voorbij langs een felblauwe hemel. Soms verduisterde dit tafereel en viel er een korte, striemende hagelbui. De gids verklaarde dat de bronbossen op de berg van Lede kwelzones deden ontstaan in de lager gelegen weilanden. Het gebied is dan ook extreem drassig. De paadjes tussen de percelen lijken meer op beken: het slijkwater reikt op sommige plaatsen tot de kuiten! Frans Thys vergeleek onze ploeterende ploeg met een zwerm beekjuffers!

Op een bepaald moment gleed onze krasse ouderdomsdeken Luc Kinnie uit op het glibberige slijk en sloeg zijn hand in de prikkeldraad om zijn evenwicht te bewaren. Niets gekort! Bloedende vingers, met modder

doorweekte kleren. Onmiddellijk schoten een paar tochtgenoten ter hulp met al het EHBO-materiaal dat zij hadden: papieren zakdoekjes, pleisters, enz.

In het verleden hadden de omwonenden vaak het water tot aan hun voordeur. Dank zij een ingreep van Natuurpunt in de waterhuishouding, nl. een dijk langs de Molenbeek met een vernuftig waterbeheersingssysteem, wordt het overtollige water geborgen binnen het natuurgebied en blijft de bebouwde zone droog. Typisch voor zulke situaties: aanvankelijk was het scepticisme onder de plaatselijke bevolking groot, maar na het bereikte resultaat keerde de stemming ten gunste van Natuurpunt. Nog zo'n voorbeeld: toen Natuurpunt beetje bij beetje perceeltjes begon te verwerven, kwam er tegenwerking vanwege de jagers. De plaatselijke voorzitter sloot toen een compromis met de jagers: jagen bleef toegestaan in het natuurgebied, maar wel gecontroleerd. Sindsdien is er een goede onderlinge verstandhouding.

Voor botanische waarnemingen was het nog wat vroeg op het seizoen. Wel zagen we behalve speenkruid, hondsdraf, het blad van smearwortel en Italiaanse aronskelk, op één plek

de stompe punten van opkomende prachtschubwortel. Opvallend onder de struiken was de nu volop bloeiende sleedoorn. Ook zagen we een exemplaar van de eerder zeldzame wegedoorn.

Na de middag bezochten we het Raspaillebos ten oosten van Geeraardsbbergen. Bij de ingang staan we op de top of de kam van een typische amfitheaterformatie. Rechts strekt zich een schitterend glooiend landschap uit; links van de weg daalt een beboste helling af, steil naar de diepte. De wandelweg buigt af en volgt geleidelijk de dalende curve. Het is een heerlijk loofbos met een rijke flora: speenkruid, bosanemoon, boshyacint, (donkersporig) bosviooltje, maagdenpalm, wilde narcis, slanke sleutelbloem. Hier en daar bloeiden al de eerste pinksterbloemen. In een kristalhelder meertje van kwelwater groeide het paarbladig goudveil. Wie aandachtig de bosbodem in het oog hield, bemerkte op sommige plaatsen de tere plantjes van het muskuskruid. Op enkele plekken vormde het blad van daslook een dicht groen tapijt, maar nog zonder de witte bloemschermen. We schuifelden zowat vier uur langs de slijkwegen van het Raspaillebos en de aanpalende natuurgebieden, nu eens onder een bleek voorjaarszonnetje, dan weer in een dreigende duisternis onder dichte sneeuwvlagen en kletterende hagelbuien. Het was maart op zijn best.

Ploeterende "beekjuffers"- foto: Kris Vos

Wandelweekend De Westhoek - Vrijdag 25 t.e.m. zondag 27 april 2008

Gids: Marnix Lefranc - Ondersteunende begeleiding: Luk en Ria Smets-Thys
Aantal deelnemers: 19 en ukkepuk Ilona

De verwachtingen waren hoog gespannen voor dit zee-weekend ... En we werden niet teleurgesteld. Een fijne groep, een prachtige streek, een leuk logement, schitterend weer,... en een gids die de streek tot in de details kent en zijn liefde voor "zijn Westhoek" op ons wist over te brengen.

Bedankt, Marnix!

We laten onze deelnemers zelf aan het woord met korte fragmenten uit hun verslagen.

"Vrijdagavond: De afspraakplaats om met een twintigtal "Natuurpunten" ons weekend in de Westhoek te beginnen, is de vakantiehoeve "De Torreele". Dit fraai gelegen pand te Wulpen nabij Koksijde, is vast en zeker een aanrader. We worden vriendelijk ontvangen door de gastvrouw. De familiekamers herkennen we aan de staande of hangende dieren (schaap, koe, varken). Als iedereen er is, nodigt Marnix ons uit in het salon. Hij laat ons kennismaken met een lekkere specialiteit van de streek: de Picon! Dit aperitief is genoemd naar Gaëton Picon en voor de stille genieters: 1 maat Picon en 2 maten witte wijn. Genietend van een natje en een droogje, laat Marnix ons een deskundige en uitgebreide presentatie zien van wat we kunnen verwachten. Als het weer nog meevault, kan dit niet anders dan een fantastisch weekend worden!"

Josée De Ridder

"Zaterdagvoormiddag: ... Weldra bereiken we het Staatsnatuurreservaat 'De Westhoek'. Hier vertelt Marnix ons over het winnen van drinkwater uit de duinen en hoe hierdoor het waterpeil daalt in 'De Pannen'. De laatste jaren wordt er minder water gewonnen in De Panne. Hierdoor staat er in sommige pannen terug constant water.

Regelmatig stopt Marnix en toont ons trots de duinflora: kandelaartje, hegenrank, duinkervel, duinviooltje, ruig viooltje. Het struikgewas aan weers-

Marnix toont aan de hand van de kaart het weekendverloop - foto: Luk Smets

zijden van het wandelpad bestaat o.a. uit kruipwilg en duindoorn. Deze ondoordringbare struwelen bevatten veel struiken die bessen dragen. Deze grote hoeveelheid vruchten zijn voor veel zangvogels een welkome aanvulling op hun dieet. We noteren deze voormiddag allerhande mezensoorten, tuinfluiter, fitis, Cetti's zanger, sprinkhaanzanger, grasmus, heggemus en koekoek. We genieten

van de zang van de nachtegaal en zien oeverzwaluw, gierzaluw, gekraagde roodstaart, kneu, zwartkop. Op het water in de 'Pannen' zien we dodaars en bergeend. Waar het landschap meer open is lopen we over héél mooie zandduinen. In het zand ontdekken we een zandloopkever sp. en bewonderen een eenzame hagedis..."

Kris Vos

Wandeling doorheen de duinen - foto: Chris Verwaest

“Zaterdagmiddag: ... We wandelen langs de vloedlijn over het natte strand dat ieder etmaal onder water komt. Het droog strand overstroomt alleen bij springtij of stormvloed, het is dan hier dat zich embryonale duinen kunnen vormen. Luc Van Schoor signaleert de grote stern boven de zee. Dicht bij het water kunnen speurneuzen heel wat interessants ontdekken en bij elke leuke vondst geeft Marnix ons deskundige uitleg. Zo toont hij ons een eierkapsel van de wulk, een grote zeelak met een horenvormig huisje. Het eierkapsel, een wolkachtig geheel van horenachtige blaasjes, is het overblijfsel van de eiërmasa afgezet door de wulk op de zeebodem. Door de visserijmethode met de boomkor (sleepnet) waarbij de zeebodem wordt omgewoeld, worden deze eierkapsels losgetrokken en komen zo op het strand terecht...

... Iets na zessen komen we terug in het Calmeynbos waar we vanochtend onze tocht begonnen. Iedereen met een gezonde blos of net ietsje meer. En een frisse douche kunnen we ook best gebruiken. Terug in de Torrelee, weg van de drukte, worden we aan tafel verwacht waar onze gastvrouw en gastheer ons een smakelijk menu voorschotelen. Lekker groentensoep, kalkoengebraad met sla, witloof en gratinaardappeltjes, en om af te ronden een crème brûlée. Dit alles overgoten met een heerlijk rood wijntje, wat wil een mens nog meer ... In de gezellige leefruimte praten we nog na over deze schitterende dag en bij een kopje koffie of een ander geestrijker vocht bekijken we onze oogst aan foto's.”

Chris Verwaest

“Zondagvoormiddag: Bezoek aan de IJzermonding ... Een eerste stop geeft ons de gelegenheid om vogels als groenpootruiters, zilverplevieren in broedkleed (late doortrekkers), kokmeeuwen en twee oeverlopertjes te observeren. Eenmaal de omheining over, vertoeven we in de kreekgebieden: vroeger – tot de jaren '60 – waren het oesterputjes (mini schorren-slikkengebiedjes met eigen sluisjes). Op weg naar de gloednieuwe kijkhut met enorme afmetingen,

De Blankaart - foto: Luk Smets

ontdekken we de Portugese oesterbanken, grijs van de modder en tevens een bedreiging voor de gewone mosselgroei. We herkennen terug de zeedruifjes, terwijl we even worden getrakteerd door een regenvlaagje (het enigste van heel ons zonovergoten weekend)....”

Annemie Herteweg

“Zondagmiddag: Bezoek aan De Blankaart ... Na een eerste kennismaking vertrokken we door het kasteelpark voor een wandeling van zowat 10 km langs het Blankaartpad doorheen het natuurgebied en de omliggende Broeken.

In het parkgedeelte lieten enkele typische bosvogels zoals grote bonte en groene specht, boomklever en –kruiper, zwartkop, zanglijster en goudhaantje zich opmerken.

Temidden de kleine vijver staat een otterbeeld als symbool voor natuurherstel. Proper water, gezonde vis en plantenrijke oevers zijn noodzakelijk opdat de otter, na zowat een kwart eeuw afwezigheid, opnieuw in het Blankaartbekken zou kunnen leven. Dat is de ambitie van Natuurpunt: otters in de Blankaartvijver !

Vanuit de vrij nieuwe uitkijktoren hadden we een mooi zicht over de grote vijver. Deze is ontstaan door turfontginning.

Op vele plaatsen in de IJzervallei zit nog turf.

Naast aalscholvers, futen, grauwe-

en Canadese ganzen, waren ook dodaars, enkele slobenden en een overvliegend mannetje zomertaling present.

De tocht leidde ons verder langs rietpercelen en over grachten naar laaggelegen hooi- en weilanden waarvan Natuurpunt zowat 130 ha heeft aangekocht. De Blankaart is één van de weinige gebieden in Vlaanderen waar zoveel rietland voorkomt. Het vormt een uniek biotoop voor vogels, insecten, kevers, spinnen, kleine zwammen, planten, ... Het natuurbeheer is dan ook vooral gericht op het instandhouden van deze rietlanden. Dat dit met succes gebeurt, konden we zelf vaststellen. De rietzanger was met een 12-tal zingende vogels opvallend aanwezig. Even verder lieten de blauwborst en de rietgors zich bewonderen en hoorden we de explosieve zang van de Cetti's zanger.

Het zip-zip van de graszanger was ook even in de lucht en drie luidroepende grutto's en een koekoek presenteerden zich als echte lenteboden...”

Luc Van Schoor

Van de volledige verslagen wordt een met foto's opgesmukte verslagbundel gemaakt voor alle deelnemers. Andere liefhebbers nemen gerust contact op met Ria Thys.

Ontbijtwandeling in de Hobokense Polder - Zondag 4 mei 2008

Gidsen: Danny Jonckheere en Luc Van Schoor

Ontbijtploeg: Chris Verwaest, Jeannine Nielandt en Sylvia Van den Broeck

Verslag: Ria Thys - Fotograaf Luk Smets

Zondagochtend 6 uur.

Bijna 40 wandelaars staan te wachten aan het stationnetje om het ontwakken van de natuur in de Hobokense Polder mee te maken.

We splitsen ons op in twee groepen: Danny en Luc zijn onze gidsen.

Het wordt een fantastische tocht. De sfeer die de vroege ochtend meebrengt, kun je niet beschrijven. Dat moet je gewoon meemaken.

We horen en zien tientallen vogels. Bij het samenbrengen van de gegevens blijkt dat we toch wel aan 53 soorten komen, wat zeker niet slecht is.

Enkele leuke "speciallekes" zijn: zomertortel, blauwborst, kleine karekiet, tuinfluiter, sperwer, visdief, zwartkopmeeuw, ...

Later op de dag vernemen we dat Bert Mertens diezelfde voormiddag nog waarnemingen kon doen van roerdomp, buidelmees, wielewaal, Cetti's zanger en boompieper. Een opmerkelijke vogeldag in de Hobokense Polderannalen.

9 uur is al even gepasseerd als we aan het K.I.J.K.punt aankomen. Onze lieve dames hebben daar een superde-luxe-ontbijt klaargezet.

We laten het ons goed smaken en genieten intussen van de warme zon en van de babbelkes met mekaar.

Dank je wel Danny, Luc, Chris, Jeannine en Sylvia!

Foto bovenaan: wandelgroep met gids Luc Van Schoor vooraan

Foto boven: de feestelijke ontbijttafel staat klaar

Foto: Danny, genietend van het mooie weer en van de goed opkomst, wordt gefotografeerd vanuit een kijkgat in het K.I.J.K.punt.

Het Broek Blaasveld - Zondag 1 juni 2008

Aanwezig: 12 wandelaars – ontbijt: 13 smullers

Gids Marnix: Lefranc – Verslag: Ria Thys - Fotograaf: Kris Vos

Om half zes verzamelen we al op de Kioskplaats in Hoboken: sommigen met nog verwaaide haren, anderen moeten duidelijk nog een beetje wakker worden ...

We kunnen op ons vogellijstje een hele rits aan vogeltjes noteren: o.a. kleine karekiet, bosrietzanger, Cetti's zanger, grasmus, groene specht, koekoek, ... en bij de voorbereiding

Rond zes uur bereiken we de parking van 't Fonteyntje in Het Broek in Blaasveld langs een compleet nieuwe weg voor de verslaggever van dienst: nochtans heeft haar wiegje niet ver van Het Broek gestaan ... Karl, die rechtstreeks uit Edegem naar Blaasveld is gekomen, wacht ons daar op en meldt dat hij al een grote bonte specht heeft waargenomen.

Gids Marnix vertelt ons eerst de ontstaansgeschiedenis van Het Broek. Tot de 13de eeuw was Het Broek omzeggens ontoegankelijk doordat de Rupel het gebied geregeld overstroomde. Door de getijdeninwerking werd er doorheen de eeuwen veen afgezet, zodat er turfslaggen ontstonden. Na de indijking van de Rupel vanaf ca 13de – 14de eeuw werd dat turf uitgegraven als brandstof. Daardoor ontstonden de vijvers, die nu het gebied zo typeren.

We doorkruisen het prachtige gebied: tijdens het wandelen langs de mooie paden stoppen we heel geregeld om te luisteren naar de ontwakende vogels. Puur genieten!

had Marnix een nest met jongen van de grote bonte specht ontdekt. Een weekje later blijken de jongen te zijn uitgevlogen. Maar we kunnen ze in de nabijheid van het nest nog heel fijn observeren. En daar komt zelfs een halsbandparkiet overgevlogen.

Op het wandelpad zien we plots een vos staan. Even komt hij wat dichterbij gelopen, tot hij weer halt houdt en ons blijkbaar bekijkt.

In onze groep is ook een "vosje" met rood jasje aanwezig. Ze bukt zich op ooghoogte van de echte vos. Beiden staren mekaar aan. Wie zal het winnen? Uiteindelijk loopt onze rode vos een blauwtje, terwijl de rosse vos

weer in het bos verdwijnt.

Aan de wandeldijk naast de watersportbaan kunnen we geregeld blauwe reiger observeren. Er bevindt zich namelijk al meerdere jaren een broedkolonie van blauwe reigers in Het Broek dicht tegen Hazewinkel. Maar ook op plantenvlak valt er heel wat te beleven. Marnix toont ons de toch wel zeldzame wateraardbei en slangenwortel. Maar we bewonderen ook boerenjasmijn, egelboterbloem, kikkerbeet, waterviolier, peterselievlier, ...

De tijd vliegt! Om 9 uur hebben we in 't Fonteyntje afgesproken. Dat halen we niet meer. Luc en Sonja komen ons al tegemoet. Zij komen heel gezellig mee ontbijten. Karl moet echter afhaken wegens andere verplichtingen.

In de taverne laten we ons de pistoletjes en de koffiekoeken goed smaken. Het gaat er heel gezellig aan toe. Rond half elf keren de meesten huiswaarts. Sommigen knopen er nog een klein wandelingetje aan vast.

Marnix, heel hard bedankt voor de fijne en leerzame voormiddag die je ons bezorgd hebt.

En Kris, jij bedankt voor het aannemen van telefoontjes en beantwoorden van mailtjes voor de ontbijtreservatie.

Hagelandse natuur – Dunbergbroek en Vorsdonkbos

Pinkstermaandag 12 mei 2008

Gids: Frans Thys - Aantal deelnemers: 17

Verslag: Rina Vredenburg

Op een stralende en warme meimorgen stapten we uit de wagens op een plek langs een spoorlijn, die volgens het straatnaambordje "Vorsenzang" heette en hoorde bij Aarschot.

Onder de daklijst van een vrij groot alleenstaand huis bevonden zich een aantal zwaluwnesten. De huiszwaluwen fladderden in het rond; ook een enkele gierzwaluw scheerde door de lucht.

waterdrieblad

In het broekbos langs de spoorlijn huist een reigerkolonie. Op hun nesten, hoog in de boomtoppen, troonden zij onbeweeglijk. Een fraai gezicht. Langs een smal paadje daalden wij even af in een gemaaid grasland. Het stond er vol met breedbladige orchis, vergeet-me-nietjes, en koekoeksbloemen (de echte). De gevlekte orchis was nog niet in bloei. Op een ander stukje vochtig weiland bloeide in een ondiepe plas het waterdrieblad, toch wel een grote zeldzaamheid. Al bijna even zeldzaam is het heidekartelblad, dat evenals het moeraskartelblad in dit natuurgebied voorkomt. Hoe rijk en interessant de vegetatie kan zijn in een vochtig gebied konden wij verder nog zien aan de bosbies, de verschillende soorten zegges, de grote ratelaar en aan de waterviolier in poelen en grachten.

Op een fris en schaduwrijk caféterras in Wezemaal genoten

we van de middagpauze.

De namiddagwandeling begon aan de Uythemolen, een oude watermolen die niet meer in werking is, maar waarvan het rad op zich een toegevoegde waarde betekent voor de site. Vanaf de molen wandelden we langs de Winge, een kronkelend riviertje, waarvan de oevers begroeid zijn met boterbloemen en fluitekruid. De liefelijke vallei loopt doorheen een

populierbos. Dit gedeelte is vooral aangenaam door de landschapswaarde. De echte natuurwaarden vinden we vervolgens in het Dunbergbroek, een beemdlandschap dat deel uitmaakt van de Hagelandse vallei. Hier prijken de diepgele dotterbloemen, de breedbladige en de gevlekte orchis,

gele dovenetel, veel pinksterbloemen, grote muur, beekpunge en zelfs vogelmelk. Tijdens de tweede wereldoorlog ontstonden ergens in het bos een aantal bomputten. Die doen nu dienst als amfibieënpoelen. Ook op deze stille en verborgen watertjes bloeit de waterviolier.

Met een verfrissende rustpauze in ons caféetje in Wezemaal eindigde deze prachtige tocht.

heidekartelblad

Dagje Schoonselhof

Zondag 8 juni 2008

Gidsen: vm: Jacques Buermans

- Nm: Wim Mertens

Deelnemers: vm 16 - nm: 13

Verslag: Luk Smets

Dat het Schoonselhof een begraafplaats van Antwerpen is, is algemeen bekend. Minder bekend is de monumentenpracht en nog minder de botanische schoonheid van dit domein. Voldoende om er een hele dag voor uit te trekken.

's Voormiddags werden we rondgeleid door Jacques Buermans van vzw Grafzerkje. Deze begenadigde verteller hield ons in de ban met tal van anekdoten over bekende graven van nog bekendere overledenen. Namen als Peter Benoit, Julius De Geyter, Hendrik Conscience, Gerard Walschap, Herman De Coninck,... doen meer dan een belletje rinkelen. Op het ereperk rusten de katholiek Frans Van Cauwenberg, de socialist Camille Huysmans en de liberaal Louis Franck broederlijk naast elkaar, alhoewel... men heeft toch een zekere afstand gehouden tussen de graven van deze "kraaiende hanen". Aangrijpender is het graf van Herman Van de Reeck, een 19 jarige student die in 1920 omkwam door een politiekogel tijdens een Gulden-sporenbetoging.

Naast de pracht van de monumenten is de symboliek heel belangrijk. Een eikenkrans wijst op onsterfelijkheid, een omgekeerde fakkel staat voor het uitdovend leven. De gesluisde urn symboliseert dood en rouw, en de gevleugelde zandloper de kortstondigheid van het leven. De ouroboros is symbool van de tijd. Het is een slang, die haar eigen staart opeet. Op graven van vrijmetselaars vinden we passer en winkelhaak en de uil als teken van de nacht en wijsheid.

Veel graven werden van begraafplaatsen Kiel of Stuyvenberg overgebracht. Voor velen was dit al de derde verhuis, wat de term "laatste rustplaats" sterk relativeert. Dat niet iedereen gelijk is in de dood maakt een kleine vergelijking tussen het eenvoudige graf van Ferre Grignard en de Griekse tempel van minister van koloniën Edouard Pecker.

Vzw Grafzerkje zet zich daadwerke-

Gids Jacques Buermans - foto: Hugo Blockx

lijk in om de monumenten te behouden. Zij neemt verlopen concessies over en voert restauratiewerken uit. Info vind je op www.grafzerkje.be. Na de picknick op een plaatselijk caféterras, nam Wim Mertens ons mee voor een tweede wandeling door het Schoonselhof. Nu ging onze aandacht echter naar de natuur. Het Schoonselhof is immers aangelegd als begraafplaats én als wandelgebied. Perken waarvan de grafconcessies verlopen zijn, worden opgeruimd. Daarna blijven deze perken jaren braak liggen, tot ze terug nodig zijn. Met het stijgend aantal crematies is de nood aan ruimte voor graven echter afgenomen. Zo konden deze perken evolueren tot botanische juweeltjes. De matig voedselrijke grond en het beheer van éénmaal maaien per jaar heeft geleid tot glanshaverhooilanden met planten als veldzuring, knoopkruid, gestreepte witbol, biggenkruid, grasklokje, glanshaver en schapenzuring. Op de grachtanten wijzen ook zandblauwtje en rapunzelklokje op voedselarme omstandigheden. Daarentegen geven grote waterweegbree en lisdodde aan dat het water zelf vrij veel nutriënten bevat. We hebben hier dus interessante gradiënten van voedselrijk naar voedselarm. Bovenaan de rand vinden we veel bosorchis, in het water drijvend fonteynkruid, veenwortel en waterlelie. Een ander braakliggend perk is veel vochtiger. Het is een zompige weide met biezenknoppen, tengere rus, pit-

rus, rood zwenkgras, ruige zegge, hazenzegge, haakmos, haarmos en reukgras. Een gele luzernevlinder geeft het bewijs dat bijzondere flora ook uitzonderlijke fauna aantrekt. Het Schoonselhof bevat ook een eiken-berkenbos, waarin ook grove den voorkomt. Deze laatste worden door reigers uitgekozen als nestbomen.

Onder één der nesten vinden we een karperskop, een lege krab en gebroken eierschalen. In het nest ontwaren we twee jongen. Vroeger was de kolonie groter, maar nu broeden er nog een twintigtal paartjes. Ze foerageren in de wijde omtrek, o.a. de Hobokense Polder.

Ook varens ontbreken niet op deze begraafplaats. Wim leert ons mannetjes- van vrouwtjesvaren te onderscheiden, brede van smalle stekelvaren. Als toemaatje vinden we nog dubbelloof en koningsvaren.

Op schrale graslanden blijft de vegetatie van nature laag. Waar in voedselrijke omstandigheden enkele

plantensoorten gaan domineren, krijgen hier plantjes als mannetjesereprijs, gewoon struisgras, schapenzuring, muizenootje, veldbies, grasmuur, gewone hoornbloem een kans. Een heel schrale grachtkant wordt gekenmerkt door fijn schapengras, borstelgras en tandjesgras. Boven de vijvers treffen we libellen aan: de azuurwaterjuffers vliegen in tandem, een platbuik legt haar eitjes op hoornblad. Boven een grasveld jaagt een grote keizerlibel op vliegjes. De zeldzame bruine korenbout is misschien wel de meest opmerkelijke waarneming van de dag. Een breedscheenjuffer vervolledigt het plaatje. De waarnemingen van struikheide, vogelpootje en draadereprijs vormen nog een laatste bewijs dat het Schoonselhof niet enkel een monumentale, maar ook een botanische schatkamer is. Het beheer is (misschien begrijpelijk) niet gericht op het behoud van deze pareltjes. Toch zouden er met weinig inspanning nog mooiere resultaten kunnen bereikt worden. Verschraling is de boodschap. Hierbij moet het maaien beperkt blijven tot één maal per jaar en moet het maaisel afgevoerd worden. We nemen ons voor onze invloed bij de stad aan te wenden om het groenbeheer wat bij te sturen. Wim en Jacques, dank je voor deze uitzonderlijke dag.

Wim toont ons een zestal varensorten
Foto: Luc Van Schoor

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Za. 5 juli Natuurbeheer aan de Hollebeek
Za. 12 juli Natuurbeheer in de Hobokense Polder
2 en 3 aug Landelijke tuinvlindertelling
Zo. 10 aug **Tussen Zuiderkempen en Brabant**
Zo. 17 aug Natuurwandeling in de Hobokense Polder
Wo. 20 aug Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Zo. 31 aug **Fietstocht naar het Waasland**
Za. 13 sep Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Zo. 14 sep Sorghvliedt en Fort 8
Wo. 17 sep Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Zo. 21 sep Natuurwandeling in de Hobokense Polder
Zo. 21 sep **Spinnenwiefietstocht en wandeling**
Zo. 21 sep Deelname aan Antwerpse Cultuurmarkt

Noteer nu reeds in uw agenda:

Feestweekend 30 jaar WHOP/NPHP: 18 en 19 oktober
... en schrijf nu in voor het **feestmaal op zaterdag 18/10**

Vanaf juli: elke week op woensdag natuurbeheer met de Goudklompjes van 9.30 u tot ca. 13.30 u

Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03/288 00 81 of Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 oktober 2008 - dienen bij de re-
dactie te zijn op **31 augustus 2008**
(zie colofon, blz. 2)

www.hobokensepolder.be

Met medewerking van het district Hoboken

AFZENDER en VU
Luk Smets
J.F.Kennedylaan 22
2630 Aartselaar
Afgiftekantoor 2660 Hoboken 1